

кафедра англійської філології та перекладу імені Д. І. Квеселевича

стаття рецензована

10.1.

10.6.

Вихідні дані: // Мовні і концептуальні картини світу: Зб. наук. праць. – Київ:

Видавничо-поліграфічний центр “Київський університет”, 2007. – Ч. 2., Вип.23. – С. 212–221.

Ю. М. Нідзельська

УНІВЕРСАЛЬНА ТА ЕТНОСПЕЦИФІЧНА СКЛАДОВІ У ЛІНГВОКОНЦЕПТІ ЄВРЕЙСЬКОЇ КУЛЬТУРИ TZEDAKAN (CHARITY) ТА ЇХ ВІДОБРАЖЕННЯ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Швидкісні темпи глобалізації сприяють обміну цінностями культури між різними народами. Звичаї, традиції, особливості поведінки, які є типовими для певного культурного соціуму, фіксуються номінативними засобами мови і таким чином транслуються від однієї спільноти до іншої. Міграція носіїв певної мови та культури є каналом проникнення культурних запозичень з однієї мови в іншу. Елементи єврейської культури, інкорпоровані у тканину англійської мови, здатні виявляти свої етноспецифічні та універсальні характеристики як ключові концепти культури, концептуальний аналіз у свою чергу сприяє повнішому виявленню їхніх когнітивних характеристик.

Важливим видається той факт, що концепти містять інформацію про спосіб бачення світу конкретним етносом. Це зумовило необхідність проаналізувати концепт єврейської культури TZEDAKAN як багатомірне смислове утворення із *ціннісною, образною і поняттєвою* складовими [Карасик 2002, 129], що містить культурну інформацію про спосіб бачення світу єврейською спільнотою.

На нашу думку необхідно розглянути внутрішню форму концепту через етимологію ключового слова. *Цдака* tzedakah (Hebrew: תְּדָקָה) – це єврейський термін, який як правило перекладається на англійську мову як "charity"

милосердя. Однак слово *цдака* צדקה включає перш за все компонент значення "justice" *справедливість* або "righteousness" *праведність* [1, www]. Внутрішня форма номінації визначається ознакою вказаного явища, яка була прийнята за основу при номінації. Значення мовних одиниць відображають спосіб мислення, характерний для певної спільноти. Г. Вежбицька акцентує увагу на тому, що вони у різних мовах не співпадають, навіть якщо їх "штучно" ставлять у відповідність одне одному у словниках [Вежбицька 1999, 267], оскільки перекладні еквіваленти можуть приховувати суттєві культурно обумовлені відмінності.

Як відомо, концепти – це сутності, які існують протягом довгого часу в свідомості етноса. Уявлення про *цдаку* з'явилися ще у біблійські часи, в історичній пам'яті єврейства виділяють 8 рівнів у явищі [1, www]:

1. *Giving a poor person work (or loaning him money to start a business) so he will not have to depend on charity.*
2. *Giving charity anonymously to an unknown recipient.*
3. *Giving charity anonymously to a known recipient.*
4. *Giving charity publicly to an unknown recipient.*
5. *Giving charity before being asked.*
6. *Giving adequately after being asked.*
7. *Giving willingly, but inadequately.*
8. *Giving unwillingly.*

Найвищою формою доброчинності вважається представлення бідняку позики, яка відкриє можливість для суспільно-корисної діяльності [Эпштейн 1959], [1, www]. До речі у наступному вислові представлено важливість першого рівня TZEDAKAN для представників англomовної культури, таким чином: *Charity is injurious unless it helps the recipient to become independent of it* [13, www].

В стародавньому слові *цдака* צדקה, первинним значенням якого було "праведність", відбулося розширення значення, це слово почали використовувати для позначення будь-якої діяльності спрямовану на допомогу

бідним. Згідно з єврейським вченням бідні мають *право* на допомогу з боку своїх більш успішних ближніх, єврейські етнічні правила забороняють докоряти бідняка милостинею. Благодійність повинна приносити користь, проте не сприяти ліні. Прохання про допомогу навіть варто перевіряти [Эпштейн 1959, 45-46].

Імена абстрактних понять є культурними концептами, інформація у них приєднується до сигніфіката. Для мовної об'єктивації таких концептів знадобиться розгорнутий опис із застосуванням словникових дефініцій, які є "семантичною етикеткою" (О. Кубрякова) для області референції даного слова. В англійській мові найкращим відповідником до ключового концепту єврейської культури *цдака* צדקה є *charity* n: 1) money or gifts given to help people who are poor, sick etc., 2) an organization that collects money or goods in order to help people who are poor, sick, 3) a kind sympathetic attitude You have when judging or criticizing someone, 4) *charity begins at home*, 5) charity shop; **charitable** adj. – 1) kind and sympathetic in the way You judge people, 2) concerned with giving help to the poor [LDCE 1995, 212]. У ядерній зоні концепту *charity*, виявляємо наступне: 1. a foundation created to promote the public good; 2. brotherly love, a kindly and lenient attitude toward people; 3. an activity or gift that benefits the public at large; 4. an institution set up to provide help to the needy.

Таким чином робимо висновок, що дефініції в цілому співпадають за екстенсіоналом, милосердя – це *гроші для бідних, добре ставлення до людей благодійні організації*, які їм допомагають [2, www].

Аналіз синонімічного і антонімічного рядів лексичних одиниць, які є вербалізаторами даного концепту, дає можливість краще розкрити його концептуальний зміст, свідчить про більшу варіативність аналогічних смислів, ніж контрарних. У відносинах еквонімії в івриті перебувають наступні слова: נדבה (*donation, charity*), נדבן (*philanthropist*), נדבנות (*philanthropy*) חסד (*hesed – act of kindness, благодіяння*), מטיב (*benefactor*). [[Див. Super словарь 1993, 436, 231, 353; 12, www].

Важливим видається представити наступні перекладні еквіваленти для TZEDAКAH з іврити на англійську мову: rightness, justice, salvation, honesty, alms, charity, dole, almsgiving [12, www]. У англійській мові синонімами виступають прикметники charitable, sympathetic, beneficent, benevolent, eleemosynary, philanthropic [8, www]. Крім того, синонімічний ряд прикметника **charitable** включає близькі за значенням смисли: generous, humane, benignant, bounteous, bountiful. **Charitableness** вживають у подібних значеннях: bounty; almsgiving; good works; beneficence; generosity; almsgiving; good works; acts of kindness; a good turn [3, www]. Якщо у семантичній структурі charity акцентується сему *щедрість*, тоді для charity виступатимуть синонімами: alms, alms-giving, assistance, benefaction, beneficence, contribution, dole, donation, endowment, fund, gift, gifting, hand-out, helping hand, largesse, oblation, offering, philanthropy, relief, write-off; антонімами: cheapness, miserliness, stinginess. За умови виокремлення семи *доброта*, charity має наступні синоніми: affection agape, altruism, amity, attachment, benevolence, benignity, bountifulness, bounty caritas, clemency, compassion, fellow feeling, generosity, goodness, goodwill grace, humaneness, humanity, indulgence, kindness, lenity, love, magnanimity mercy; антоніми: cruelty, ill will, intolerance, malice, meanness [4, www]. Важливо зазначити, що у межах концепту єврейської культури МИЛОСЕРДЯ відбувається акцентуація сем *справедливість*, *праведність*, *право*, *податок*, при цьому семи *щедрість* та *доброта* не гаснуть.

Вважають, що у фразеологізмах домінує *культурно-національне* над *загальнолюдським* [Див. Маслова 2004, 69]. У самому формуванні прислів'я простежується зв'язок з культурно-національними стереотипами, ця інформація потім виникає у конотаціях, які відображають зв'язок асоціативно-образної основи з культурою [Маслова 2004, 69, 71]. Будь-яка мовна картина світу закріплює загальнонародну культурну свідомість не тільки в універсальних категоріях, але і в національно-специфічних. Зокрема у єврейських прислів'ях [5 www], [6 www], [7 www]:

Do not be wise in words - be wise in deeds (The righteous say little and do

much) – закріплено асоціацію про необхідність діяти мудро, не на словах, а в реальності допомагати знедоленим;

If charity cost nothing, the world would be full of philanthropists – виникає асоціація, яка пов'язана зі складністю бути філантропом в житті, люди не завжди є повністю безкорисними;

If God lived on earth, people would break his windows – вказує на те, що люди часто не відчують межі між своїми потребами та вимогами, всього здається не достатньо;

God gives burdens also shoulders – активується асоціація з тими, хто виконує заповідь Тздака, альтруїстами, які є так званими “shoulders”.

What you give for the cause of charity in health is gold; what you give in sickness is silver; what you give after death is lead – в цьому контексті імпліковано інформацію, що найкращий варіант давати на добродійність тоді, коли в житті все гаразд.

Charity covers a multitude of sins – у цьому прислів'ї відчутним є схвальне ставлення до явища, яке підлягає аналізу. Таким чином, прислів'я здатні накопичувати мудрість народу, в них національно-культурна специфіка репрезентована в концентрованому вигляді.

Потрібно підкреслити, що у середовищі англомовної свідомості спостерігається, порівняно з єврейською, невисока варіативність позначення смислу CHARITY, зокрема у фразеологічному словнику А. Куніна зафіксовано наступне: *Charity begins at home, cold as charity* – у значенні *бездушний, черствий, байдужий* [Кунин 1998, 142].

Фактично вимогу давати щось для бідних у якості Tzedaka у середовищі єврейської спільноти можна було прирівняти до податку:... *"tax" upon Jews for the support of public welfare*, найчастіше його розмір становив десяту частину... *all you must do is separate a tithe for charity; a form of selftaxation*. Вважаємо, що в англомовному контексті, на відміну від єврейського, акцент робиться все-таки на добровільності цього акту [5, www]; [Friedman 2004, 122]. Розгляньмо наприклад: *true charity is the desire to be useful to others without thought of*

recompense [13, www].

Як правило, допомога євреїв більшою мірою спрямована на представників власного етносу, у цьому реалізація смислу: *Charity begins at home* (хто думає про рідних, не забуде й про чужих). У якості еталона при порівнянні етнокультур “мовчазно признається система цінностей власного етносу, переживання власної етноцентричності як достоїнства” [Карасик 2002, 116]. *Every Jew is responsible for each other* – вживане кліше, усвідомлене у єврействі як істина. Враховуючи опозицію СВОЇ :: ЧУЖІ, яка є характерною для світосприйняття будь-якої народності, відзначимо, що єврейська громада характеризується єдністю, у ній світ сприймається через призму колективу. Проте задля добрих відносин, допомога надавалася і не євреям також: ... *distributing money amongst Jew and non-Jew alike* [Mindel 1993].

У структурі регулятивного концепту *tzedakah*, варто виділити змістове навантаження аргументативної ролі інструменту: ... *to some he sent a present of meat, to others – monetary gifts; wealthy families donated clothes anonymously* [Mindel 1993, 35, 59]; ...*he entrusted to him all his worldly goods to be distributed for charity* [Friedman 2004, 177]; ...*he at the same time distributed love; Abraham Benjamin gave a goodly sum to charity* [Friedman 2004, 218, 160].

В ролі пацієнса перш за все виступають *бідні та хворі люди*. Додамо, що ці семантичні ролі можна вважати *спільними* у реалізації концепту як англомовною спільнотою, так і єврейською. В оточенні єврейської культури у вказану категорію інкорпоровано наступне: *to those well-learned in Torah; orphaned children; sent big donations to the Yeshivoh in Poland, to educational expenses (на освіту); to make a gift of tzedakah in the rabbi's honour; to the rabbi's discretionary fund; to any Jewish charitable organization; a donation to synagogue's library fund; to fund life-saving missions, to support the hidden tzaddikim (exiled in the Diaspora); to homebound elderly Jews; assisting the Soviet Jewish refugees; to the Peres Institute for Peace; half for needy scholars, and impoverished families; to health care institutions, to synagogues; giving to both Jews and gentiles (євреям та не євреям)*

[8, www], [Diamant 1997, 71], [Friedman 2004, 181], [Freedman 2000, 43], [Friedman 2004, 122], [9, www]

Наявність наказових форм у мовному контексті є свідченням агентивності суб'єкта, який свідомо контролює свої дії. *Give the amount of the overcharge to charity* – поширена *порада, наказ*, що свідчить про переконаність у правомірності певних дій, наприклад, *don't stop giving, just give wisely; you should strive to be a giver* [Mindel 1993, 88-106]. Серед носіїв англомовної свідомості поширеними є поради з *аналогічним* смисловим навантаженням. Наприклад, *participate in the benefits and all the other relief-related activities that are coming up in the days, weeks and months ahead* [10, www], або *With malice toward none, with charity for all... let us finish the work we are in* [13, www] Серед представників єврейського етносу частотним є переконання у тому, що чим більше людина віддає для доброчинності, тим заможнішою вона стає. Наприклад, *the more he gave, the greater seemed to be his success in increasing his fortune* [Mindel 1993, 174]. Люди схильні виконувати *tzedakah* і з *особистих* причин, відповідно семантичну роль ПРИЧИНА представлено у наступному: *he gave still more charity than ever, hoping he would thus earn the privilege of becoming a grandfather*; [Mindel 1993, 180]; *give tzedakah for her merit, and may she have a quick recovery* [Touger 1993, 113]. Так відбулася зміна направленості результату дії суб'єкта із інших об'єктів або суб'єктів на самого себе.

Tzedakah є фундаментальною етнічною характеристикою єврейського способу життя. Шляхом інкультурації єврейська етнічність ефективно здійснює транслювання культурно-мовного надбання для наступного покоління, у єврейських сім'ях дітей залучають до доброчинної традиції змалку, у приватних будинках (навіть у супермаркетах) наявні *tzedakah boxes*. Проілюструємо сказане контекстом: *... so that they should continue in the philanthropic path father had trodden out for them, they lived on in the charitable deeds of their children; they carried on the family tradition of good deeds and philanthropy* [Mindel 1993, 220, 223]; *...continued his father's practice of distributing charity* [Friedman 2004, 187].

Важливим видається розглянути, у який саме СПОСІБ дають цдаку представники єврейської громади: *two brothers dispensed charity in individual ways; with a kind word of encouragement* [Mindel 1993, 221, 222]; *distributed meat free of charge to the local rabbi every Friday; You distribute charity with an open hand* [Friedman 2004, 185, 59]; *charity must be given with humility; to give graciously and wholeheartedly; ... better to give anonymously; according to one's mean* [Freedman 2000, 103, 105], саме заклик чинити милосердя *анонімно* і є характеристикою другого та третього рівнів *Tzedakah*.

Ставлення носіїв культури до концептів в оцінному плані поділяється на **схвалення**: *to make tzedakah part of your life. Tzedakah – mitzvah (заповідь), a holy obligation and honour, a legal duty, a great joy; Charity is a sign of a healthy and human society; charity becomes the wisest investment. Charity enables us to spiritualize the material; his work of charity was as dear to him as life itself; May you always continue to perform acts of charity and loving-kindness in good health and with joy!* – вживають у побажаннях. *Tzedaka may not save us, but it makes us worth saving, Tzedaka saves from death* [Diamant 1997, 71, 180], [Mindel 1993, 102,103, 106], [Benisch 2003, 218, 150], [Freedman 2000, 93]; **байдужість та неприйняття**: *your charity was performed without true empathy for the suffering and humiliation left by the pauper. A rich man who is stingy is the worst pauper*. Коли мова йде про егоїстичні мотиви при пожертві на добротинність, тоді *Tzedakah* категоризують як *not optimal charity*: *his heart was unaffected by the troubles of the need* [Friedman 2004, 73], [Mindel 1993, 105], [Карасик 2002, 264]. У середовищі англомовної культури виявляємо аналогічне *негативне* ставлення до тих, хто не приділяє належної уваги милосердю: *...cynic tells you that it doesn't mean anything* [10, www], і *позитивне* ставлення до прояву милосердя: *...the life of a man consists in... active charity and willing service* [13, www], таким чином постулюється універсальне позначення явища знаком плюс.

Відмінність між концептами проявляється в комбінаторному прочитанні ознак при концептуалізації світу, представниками англомовної та єврейської

свідомості наприклад. Вагоме значення має поняття *номінативної щільності*, тобто різне варіативне позначення та смислові відтінки позначуваного. Щодо *темпоральних характеристик*, вимогу **tzedakah** виконують, як правило, підчас ***all life-cycle celebration*** (усіх життєво важливих подій). Основні з них: *in honor of a birth, bar mitzvah, bat mitzvah* (повноліття хлопчика 13, дівчинки 12 років), *wedding*(весілля); *in memory of someone who has died*(в честь померлих); *before candle-lighting on Friday night* (перед запалюванням свічок перед Шаббатом у п'ятницю); *before any Jewish holiday*(перед єврейськими святами); *навіть після отримання спадку: upon inheriting a sum of money* [Diamant 1997, 181]. Частотність заповіді *удака* є свідченням органічної цінності явища для євреїв. Варто звернути увагу на своєрідне побажання: *May those who receive charity from me be blessed with success in his charity* [Friedman 2004, 111]. Підкреслюють, що той, хто подає, *бенефактор*, потребує *реципієнта* та навпаки, ситуація є двовекторною, таку конотацію має прислів'я: *More than the rich man does for the pauper the pauper does for the rich man* [Diamant 1997,103].

Культурний концепт *tzedakah*, який підлягає аналізу, є *суто єврейським і загальнолюдським* концептом водночас, це підтверджується у наступному: *While concepts of healing the world – tikkun olam, tzedakah, justice – are clearly Judeo concepts, they are also human concepts*. Згадані концепти (*вдосконалення світу, удака, справедливість*) є метафорично забарвленими (охоронці свободи людського духу) *they are guardians of the freedom of the human spirit*, також вони є... *the proof of what our human frailty can achieve* [11, www] Власне розгляд метафоричних значень є засобом розкриття концептуального змісту даного концепту. В процес метафоричної номінації включаються *понятійний аспект, аспект мовного значення та позамовна сторона*, немає спрямованості на повне ототожнення об'єктів [Метафора в языкe и тексте 1988, 68-69]. Наприклад, *The rabbi said: Charity transforms matter to spirit, it turns a coin into fire, charity goes beyond the monetary. Tzedakah is a seed. Just as a large tree laden with dozens of fruit grows from a tiny dry seed. So our reward will be multiplied for giving tzedakah to gigantic proportions; making us rich; answering our prayers;*

nullifying bad decrees. У представлених метафорах відбулася концептуалізація *нефізичного* у термінах *фізичного*, тобто сприйняття одного типу об'єктів у термінах об'єктів іншого типу. Абстрактному поняттю надаються характеристики аналогічні до тих, які є типовими для артефакту; у результаті цього *цдака* концептуалізується як *насіння*, котре є початком великого дерева, а також далі як *лати*, які захищають людину: ***Tzedakah is a coat of armor. Armor is made up of many tiny insignificant pieces of metal that together protect the person wearing it. Even giving a few coins of Tzedakah adds up to a large sum of money; a complete coat of armor*** [LTG 1994, 71, 72].

Відомо, що євреї не применшують значення економічної сторони життя, тому що вона завжди відігравала важливу роль в існуванні спільноти, поняття *tzdakah*, яке перекладають із івриту як “*справедливість*”, є насправді об'ємнішим, включає *семи любов* та *щедрість*. Як було згадано, євреї дають на благодійність 10% свого прибутку, вважаємо доречним продемонструвати думку рабина: “*Even when one considers another person to be ninety percent lacking in goodness and merit, one must nevertheless remember that he still maintains ten percent of positive virtue*”. Стародавня традиція також використовує надбання цивілізації: рекламу, телефони, банки, електронну пошту, проте найкраще “діє” лихо, що трапляється з євреями за кордоном [Touger 1993, 75; Freedman 2000, 280].

Поняття *цдака* є органічно пов'язаним із системою Іудаїзму. Більше того, характер єврейського подання на добродійність зумовив філантропну спрямованість Північноамериканської іудейської спільноти: ...*philanthropy and aid to fellow Jews became “Judaism” to most American Jews... ... chose to remain Jewish by helping fellow Jews and becoming the self-appointed protector and benefactor of world Jewry*. Прототип американського єврея у наступному: *a Jew who possessed a “Jewish heart” and open hand to help Jewish causes* [Wein 1990, 327].

Таким чином концепт *TZEDAKAH* відрізняється від суто англійського розуміння слова *charity* тим, що філантроп (в межах англомовної свідомості)

коли дає милостиню керується переважно *добровільним бажанням*, тоді як *tzedakah* вважають більше *обов'язком* для євреїв від Бога незалежно від фінансового стану чи бажання давати [1, www]. Добровільність чинити милосердя у значенні *charity* в англomовному середовищі протистоїть тому, що є *“requirement to help others”* у єврейському [Diamant 1997], це можливо представити у вигляді опозиції *voluntary:: obligatory*. Однак аналіз мовного матеріалу дозволяє зробити висновок про те, що ця опозиція не є рівноправною, аспект *voluntary* ”перемагає” у двох культурах.

У підсумку варто додати, що концептуальний аналіз допомагає виокремити як універсальні, так і унікальні елементи у концепті. Концепт *TZEDAKAH* має частково специфічний культурний смисл, тому що у порівнюваних культурних ареалах співпадають центрові ознаки, коли йдеться про те, що милосердя є видами *допомоги, яка спрямована на бідних та знедолених*, відрізняється головним чином периферія, де і представлено *справедливість, праведність, право на милосердя, податок* у єврейській свідомості. Отже, представники різних мов і культур акцентують різні концептуальні ознаки явища, яке може здатися абсолютно тотожним на перший погляд.

Література:

1. Вежбицкая А. Семантические универсалии и описания языков / Пер. с англ. А.Д. Шмелева Под. ред. Т.В. Булыгина М.: Языки слав'янской культуры. 1999. – 780 с.
2. Эпштейн И. Иудаизм Penguin Books Ltd., Harmondsworth, Middlesex, England (Мемориальный фонд еврейской культуры. Ньюйорк. – 1959. – 315 с.
3. Карасик В.И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс. Волгоград: Перемена. 2002. – 477 с.
4. Кунин А.В. Большой англо-русский фразеологический словарь М.: Живой язык. – 1998г. – 944.
5. Маслова В.А. Культурно-национальная специфика русской фразеологии // Культурные слои во фразеологических и дискурсивных практиках. – М.: Языки славянской культуры, 2004. с. 69-75
6. Метафора в языке и тексте. Отв. Ред. В.Н.Телия. М.:

Наука. Академия наук СССР И-т языкознания. – 1988. –176 с. **7.** Benisch P. Carry me in Your heart The life and legacy of Sarah Schenirer Founder and Visionary of the Baas Yaakov Movement. – Jerusalem-N.Y.: Feldheim Publishers, 2003.– 471 p. **8.** Diamant A. Choosing a Jewish Life. A hand book for People converting to Judaism and for their family and friends. N. Y. :Schocken books. – 1997. – 294 p. **9.** Freedman S. Jew vs. Jew. The struggle for the soul of American Jewry. N. Y. L. Toronto. Sydney. Singapore: SIMON&SCHUSTER. – 397 p. **10.** Friedman E. The Great mission. The life and story of Rabbi Yisrael Baal Shem Tov. Brooklyn. N.Y.:Kehot Publication Society. – 2004.– 248 p. **11.** Learning Teachers Guide. – N.Y.: Bais Chabad, 1994. – 297p. **12.** Longman Dictionary of Contemporary English (Third Edition). – L.: Longman Dictionaries, 1995. – 1666 p. **13.** Mindel N. Lubavitcher Rabbi's Memoirs V. 1. – Brooklyn- N.Y.: Otzar Nachasidim, 1993. – 319 p. **14.** Super словарь Иврит-русский-английский толковый словарь. Специальная, профессиональная и разговорная лексика Эдна Лауден, Лифра Вайнбах, Б. Подольский, Miriam Shani USA: American Jewish Joint Distribution Committee. “Джойнт”. 1993. – 849. **15.** Touger M., Touger E. To Know and To Care. An Antology of Chassidic Stories about the Lubavitcher Rebbe Rabbi Menachem Schneerson. Brooklyn. N.Y.: Sichos In English.1993. – 197 p. **16.** Wein B. Triumph of Survival. The story of the Jews in the modern era 1650-1990. Shaar Press Publication. 1990. – 488 p.

Список джерел ІНТЕРНЕТ:

1. <http://en.wikipedia.org/wiki/Tzedakah>

2. <http://www.synonym.com/synonym/charity>

3. <http://www.bartleby.com/110/906.html>

4. Roget's New Millennium™ Thesaurus, First Edition (v 1.3.1)
Copyright © 2006 by Lexico Publishing Group, LLC. <http://thesaurus.reference.com/>

5. <http://www.crivoice.org/needy.html>
6. http://www.quotationspage.com/quotes/Jewish_Proverb/
7. [http:// www.worldofquotes.com/proverb/Yiddish/1/index.html](http://www.worldofquotes.com/proverb/Yiddish/1/index.html)
8. <http://home.aol.com/lazera/tzedaka.htm>
9. [http://www.jewfaq.org/tzedakah .htm](http://www.jewfaq.org/tzedakah.htm)
10. Decurtis A. Rocking My life away [http://net12b. smolhomelan.ru/oea/millennium/news/01_oct/19_rollingstone_14798.htm](http://net12b.smolhomelan.ru/oea/millennium/news/01_oct/19_rollingstone_14798.htm)
11. Duggan P. A Politician Molded by Irish Rebels, Jesuit Ideals Wednesday, November 1, 2006; <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2006/10/31/AR2006103101407.html>
12. <http://www.milon.co.il/dictionary/>
13. <http://en.thinkexist.com/quotations/charity/>